

**KRETINGOS RAJONO SAVIVALDYBĖS M. VALANČIAUS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS
ERLĖNŲ FILIALAS**

ERLĖNŲ KAIMAS ATEITIES KARTOMS

Projektą rengė ir medžiagą rinko
Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos
Erlėnų filialo vyr. bibliotekininkė ALDONA BERŽANSKIENĖ

**KRETINGA
2014**

TURINYS

PRATARMĖ	2
ERLĖNŲ KAIMO GEOGRAFINĖ PADĖTIS.....	3
ERLĖNŲ KAIMO VARDŲ KILMĖ.....	4
ERLĖNŲ KAIMAS ISTORIJOJE VINGIUOSE	7
KAIMO KŪRIMOSI PRADŽIA	7
TREMTIS.....	9
SOVIETMETIS.....	10
ERLĖNAI NUO 1989 METŲ	23
ERLĖNAMS – 500 METŲ	23
ŠVIETIMAS ERLĖNŲ KAIME.....	27
KULTŪRINIS GYVENIMAS KAIME.....	28
KAIMO BIBLIOTEKOS ISTORIJA.....	28
KULTŪROS NAMAI ERLĖNŲ KAIME	36
MŪSŲ KAIMO ŪKININKAI	41
VERSLAI ERLĖNŲ KAIME	46
UAB „VARTA“	47
ERLĖNŲ BENDRUOMENĖS CENTRAS „ERLĖNAI“	50
BENDRUOMENĖS KULTŪRINIS GYVENIMAS	52
BENDRUOMENEI – 10 METŲ.....	54
GROŽIS DŽIUGINA IR ĮKVEPIA	55
KAIMO AMATININKAI	56
ALGIMANTAS JONUTIS	56
RAIMONDAS DIEKONTAS.....	57
GITANA TOLIUŠIENĖ IR AURELIJA ZUBIENĖ	58
LANKYTINOS VIETOS	59
PAMINKLAS.....	59
ALKOS KALNAS	60
ERLĖNŲ XIX a. ETNOARCHITEKTŪRINIS NAMAS	68
XIX a. NAMAS DVARALIO KAIME.....	69
ERLĖNŲ IR APLINKINIŲ KAIMŲ KAPINĖS.....	70
ERLĖNŲ KAIMO PIRMOSIOS SENOSIOS KAPINĖS	70
ERLĖNŲ KAIMO ANTROSIOS SENOSIOS KAPINĖS	71
NERĖPŲ KAPINAITĖS.....	72
MAŽOJI ARCHITEKTŪRA	73
KOPLYTĖLĖ DVARALIO KAIME.....	73
KOPLYTĖLĖ ERLĖNŲ KAIME.....	74
ERLĖNŲ PAGRINDINĖS GATVĖS ŠIANDIEN	75
ERLĖNŲ KAIMO KRAŠTOVAIZDIS.....	79
SVARBIOS DATOS	83
LITERATŪRA.....	84

PRATARMĖ

Šio darbo tikslai yra:

- išsaugoti mūsų protėvių būties detales, užfiksuoti kaimo praeitį tokią, kokia ji išlikusi mūsų senolių atmintyje;
- surinkti žinias apie mūsų gimtąjį kaimą, čia gyvenusių žmonių kultūrą, tradicijas;
- išsaugoti ateinančioms kartoms mūsų senolių papročius ir žinias, panaudoti šį darbą jaunimo dvasiniam ugdymui.

Tik savo kaimo istoriją žinantis žmogus, suvokiantis save kaip dalelę tos visumos, kuri susieta bendrais kultūriniais saitais, gali nuoširdžiai pamilti savo gimtąjį kraštą. Ir nėra kito būdo, kuris leistų prisiliesti prie savo etninių šaknų, savo kultūros ištakų, o tik kraštotyros darbai, perteikiantys mūsų senolių sukaupą išmintį, liaudišką patirtį.

Kiekvienas žmogus pasaulyje turi savo svajonių žemę, savo saulę, savo dangų. Kitaip nebūtų džiaugsmo, tikėjimo laime, nepakartojamų rytmečių ir saulėlydžių. Nebūtų meilės žemei, tėviškei. Juk nuo gimtųjų namų slenksčio prasideda mūsų kelias į pasaulį.

Dauguma mūsų senelių ir prosenelių gyveno kaime. Sunkiai dirbo žemę, džiaugėsi jos duodamais vaisiais, garbino ją kaip savo motiną maitintoją. Kaimo žmonės buvo be galo darbštūs, daug triūsė, mokėjo daug amatų. Tik jų atsiminimuose gyva liaudies kūryba, tradicijos, nykstantys vietovardžiai, šnekamoji, tarmiška kalba.

Senoviniai daiktai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013m.

Per šimtmečius susiformavę

kaimo papročiai ir tradicijos traukiasi užmarštin kartu su šio šimtmečio pradžioje gimusiais žmonėmis. Ir nevalia leisti užmaršties dulkėms nukloti tuos takelius, kuriais vaikščiojo, greičiausiai, mūsų tolimi giminaičiai, su kuriais prasilenkėme amžinybės verpetuose.

ERLĖNŲ KAIMO GEOGRAFINĖ PADĖTIS

Erlėnų apylinkių žemėlapis

Erlėnų kaimas yra Kretingos rajone, 36 km į šiaurę nuo Kretingos miesto, 3 km į šiaurę nuo Salantų. Rytiniu pakraščiu teka upė Salantas. Per kaimo vidurį teka upelis Erla. Kaimą kerta keliai: Salantai – Erlėnai – Šaučikiai, o centre įsilieja Erlėnai – Juodupėnai. Pietvakariuose driekiasi kelias Skuodas–Plungė. Erlėnų kaimo žemės ribojasi su Alkos, Dvaralio, Dvarčininkų, Kadagyno, Kalniškių, Nerėpų, Šaučikių kaimais. O į pietvakarius nuo kaimo yra Alkos alkakalnis.

2011 m. suteikti gatvių pavadinimai: Ažuolų, Beržų, Ilgoji, Klevų, Salantų, Skuodo. Patogiai gyvena erlėniškiai, gatvės apšviestos ir asfaltuotos. Erlėnų praeitis yra turtinga, o ateitis priklauso mums.

ERLĖNŲ KAIMO VARDŲ KILMĖ

Erlėnų kaimo pavadinimas nurodo ir kaimo kilmę. Į vakarus nuo kaimo plyti durpingas Erlos slėnis, per kaimą teka Erlos upelis, davęs vardą kaimui. Jo ilgis – 30 km, baseino plotas – 107 kv. km ir jo intakas Pagilbrastis, ant kurio įrengtas Erlėnų tvenkinys.

Erlėnų tvenkinys. Nuotr. A .Beržanskienės, 2014 m.

Rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą kaimas užrašytas „Arleny“ (rusiškai) (1511 m.), vėliau rašomas Orlany“ (lenkiškai).

Erlėnų kaimas patenka į valstybės saugomą teritoriją – Salantų regioninį parką.

Erlėnų kaimo panorama. Nuotr. iš Salantų regioninio parko archyvo, 2013 m.

Erlėnų kaimo panorama apie 1965 m. Nuotr. iš „Alkos“ kolūkio metraščio. Autorius nežinomas

Erlėnų kaimas iš paukščio skrydžio. Nuotr. T. Skripkauskas, 2013 m.

Apylinkių vaizdai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Apylinkių vaizdai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

ERLĖNŲ KAIMAS ISTORIJS VINGIUOSE

KAIMO KŪRIMOSI PRADŽIA

Apylinkėse gyvenama nuo I tūkstantmečio. Kitapus Salanto stūkso Laivių piliakalnis (kartais priskiriamas Erlėnams), o į pietvakarius nuo kaimo yra Alkos alkakalnis. Senieji Erlėnų gyventojai buvo žemdirbiai. Jų pastangas įdirbti akmeningas žemes mena prie kelio Skuodas–Salantai miškelyje išlikę akmenų pylimai ir krūsnys, ženklinantys senųjų žemdirbystės laukų, naudotų iki Valakų reformos, liekanas.

Akmenų krūsnys prie kelio Salantai – Mosėdis. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Kaimas pradėjo kurtis XV a. II pusėje, pirmąkart paminėtas 1511 m. Po Valakų reformos XVI a. II pusėje suformuotas gatvinis kaimas, kurio planinė struktūra, nežymiai apardyta Lietuvos žemės reformos, išliko iki mūsų dienų. 1568 m. jis ribojosi su Salantais, Pesčiais, Juodupėnais, Šaučikiais, Nerėpais, Baidotaičiais ir Laivaičiais. XVIII a. kaimas priklausė Vilniaus trinitorių vienuolynui, o dvasiniais gyventojų reikalais nuo 1630 m. rūpinosi Salantų parapijos kunigai.

Kaip visą Žemaičių kraštą, taip ir Erlėnų kaimą, skaudžiai niokojo marai, karai ir sukilimai. 1625–1626 m. čia siautėjo pirmieji švedai, o 1701–1721 m. – antrieji švedai, kurie grobė, plėšė ir lupo ką tik kur sutiko. Po 1709–1710 m. maro Žemaičiuose išnyko daugybė žmonių. Erlėnuose beliko tik keli gyventojai.

1750 m. buvo 37 kiemai. 1846 m. – 29 dūmai, 1866 m. – 28 katalikų sodybos. Panaikinus baudžiavą.

1861 m. įkūrus luominę valstiečių savivaldą, kaimas sudarė Erlėnų seniūniją, kuri priklausė Grūšlaukės, o nuo XIX a. 9 dešimtmečio – Salantų valsčiui. XIX a. II pusėje kaimo žemių pietvakariniame pakraštyje susiformavo Alkos vienkiemis, kuris XX a. tapo savarankišku kaimu.

1870 m. 253 kaimo valstiečiai už gautą žemę atlikinėjo atodirbio prievolę grafo Juozapo Tiškevičiaus Grūšlaukės dvare.

Nepaisant šių nelaimių, Erlėnų kaimas sparčiai augo. XX amžiaus pradžioje Erlėnuose buvo daug gyventojų. Tai matyti iš Erlėnų kaimo valstiečių susidūrimo su caro valdžios pareigūnais (1902 m., ryšium su Pabrėžinės gyventojų Jurgio Einikio ir jo šeimos iškraustymo byla). To Erlėnų kaimo valstiečių susidūrimo su caro valdžios policija dokumentuose kalbama apie 200 Erlėnų kaimo gyventojų. 1923 m. Erlėnuose buvo 47 sodybos su 337 gyventojais. Jau 1935 m. erlėniškiai pasiskirstė į vienkiemius. Savo kaime jie turėjo ir vandens malūną.

1936 m. – jau 100 sodybų ir 600 gyventojų. Pagal Simono Abručio pasakojimus, karo metu, 1941 m., kaimas nepatyrė daug skaudžių įvykių, nors per kaimą perėjo vokiečių kariuomenė, praūžė lėktuvai.

TREMTIS

Ne viena Erlėnų kaimo šeima 1945–1949 m. buvo ištremta į Sibirą.

Tokiais traukiniais buvo vežami tremtiniai iš Lietuvos visų kampelių, taip pat ir iš Erlėnų kaimo. Grūto parkas, sovietinių skulptūrų muziejus, 2013m. Nuotr. A. Beržanskienės

Erlėnų ir aplinkinių kaimų tremtinių sąrašas

Bylos Nr.	Pavardė	Tėvo vardas	Gimimo metai	Ištrėmimo data	Paleidimo data	Ištrėmimo vieta	
						Kraštas, sritis	Rajonas, miestas
12533	Barkaitė	Stasio	1934	48.05.06	58.07.06	Krasnojarsko	Kežmos
12533	Barkaitė	Stasio	1932	48.05.22	58.07.06	Krasnojarsko	Kežmos
17177	Bernienė	Antano	1896	49.04.20	55.02.18	Krasnojarsko	Bolšaja Murtos
12520	Butkienė	Adomo	1871	48.05.22	57.11.04	Krasnojarsko	UstAbakano
14209	Drąsutienė	Antano	1910	48.01.03	60.02.15	Tomsko	Tomskas
14209	Drąsutienė	Stanislovo	1892	48.01.03	57.09.15	Tomsko	Šegarkos
14209	Drąsutytė	Kazio	1922	48.01.03	57.09.15	Tomsko	Šegarkos
14209	Drąsutytė	Kazio	1940	48.01.03	57.09.15	Tomsko	Šegarkos
14209	Drąsutytė	Kazio	1930	48.01.03	58.09.15	Tomsko	Šegarkos
13101	Gadeikienė	Prano	1927	48.01.03	58.07.29	Tomsko	Tomsko
13101	Gadeikienė	Leono	1903	48.01.03	58.10.29	Tomsko	Tomsko
13101	Gadeikis	Jono	1926	48.01.03	58.07.29	Tomsko	Tomsko
13101	Gadeikis	Jono	1882	48.01.03	58.07.29	Tomsko	Tomsko
12303	Gruoža	Jono	1937	45.05.22	59.04.24	Irkucko	Irkucko
12303	Gruoža	Jono	1942	45.05.22	59.04.24	Irkucko	Irkucko
12303	Gruožaitė	Jono	1933	45.05.22	58.05.05	Irkucko	Irkucko
12303	Gruožaitė	Jono	1936	45.05.22	58.04.30	Irkucko	Irkucko
12303	Gruožienė	Juozo	1907	45.05.22	59.04.24	Irkucko	Irkucko
12303	Gruožienė	Jurgio	1879	45.05.22	59.04.24	Irkucko	Irkucko
32703	Kniūkštaitė	Stepo	1927	52.01.26	58.03.22	Krasnojarsko	Askizo
32703	Kniūkštienė	Prano	1885	52.01.26	58.03.22	Krasnojarsko	Askizo
39486	Petrulytė	Jurgio	1934	46.03.09	48.10	Tiumenės	Išimo
39486	Petrulytė	Jurgio	1931	46.03.09	48.10	Tiumenės	Išimo

SOVIETMETIS

1948 m. prasidėjus kolektyvizacijos laikotarpiui, kūrėsi pirmieji smulkūs kolūkiai. 1949 m. vasario mėnesį įsikūrė „Alkos“ kolūkis, pagal tuometinį administracinį - teritorinį pavaldumą – Erlėnų apylinkė, Salantų valsčius, Kretingos apskritis, kurio sudėtinį įeiną Alkos, Dvaralio, Kadagyno, Erlėnų, Nerėpų, Dvarčininkų, Kalniškių, Šaučikių, kaimai.

Tais pačiais metais rudenį susikūrė trys žemės ūkio brigados: „Alkos“ , „Šaučikių“ ir „Padubio“, kurioms vadovauti buvo išrinktos valdybos ir valdybų pirmininkai.

1944–1959 m. kaimas tapo Erlėnų apylinkės centru, o nuo 1949 m. – „Alkos“ kolūkio centrine gyvenvieta.

Bendra kolūkio valdybos raštinė įsikūrė pirmojo valdybos pirmininko Vytauto Kerinskio namuose.

*Buvęs Vytauto Kerinskio namas, kuriame buvo įsikūrusi pirmoji kolūkio raštinė.
Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.*

„Alkos“ valdybos pirmininkas – Vytautas Kerinskas (sėdi antras iš kairės), nariai – stovi: Pranas Preibys, Juozas Kazlauskas, Feliksas Kubilius, sėdi Juozas Anužis, Pranas Stropus, Jonas Kungys, Pranas Anužis

„Šaučikių“ valdybos pirmininkas – Juozas Einikis (sėdi trečias iš kairės), nariai – sėdi: Juozas Vyniautas, Jurgis Balsys, Jonas Anužis, stovi – Justinas Bružas, Pranas Jokubauskas

„Padubio“ valdybos pirmininkas – Juozas Venckus, (sėdi trečias iš kairės), nariai: Aleksas Stonkus, Juozas Kniūkšta, Kazys Anužis.

Kolūkio pirmininkas Petras Reifonas

1956 m. visuotiniame kolūkiečių susirinkime „Alkos“ kolūkio pirmininku išrinktas Didžiojo Tėvynės karo dalyvis Petras Reifonas. Taurus protas, stiprios rankos buvo reikalingos ne vien kovoje su priešu, bet ir taikiame gyvenime.

1956 m. kolūkio aktyvas. Fotografuota apie 1957 m. Nuotr. autorius nežinomas

1968 m. duomenimis ūkyje buvo 506 gyventojai, kolūkio narių – 375 iš jų darbingų – 221.

Kolūkyje tais metais buvo auginamai galvijai, paukščiai ir avys. Be to, kolūkio teritorijoje veikė plytinė, kuri per sezoną pagamindavo apie 120 tūkst. plytų.

Erlėnuose kūrėsi naujos gyvenamųjų namų gatvės, iš vienkiamųjų gyventojai kėlėsi gyventi į naujus namus gyvenvietėje. Kaime atidaryta parduotuvė, pradinė mokykla, biblioteka, administracinis kolūkio pastatas. Kolūkio pirmininko pareigose Petras Reifonas išdirbo iki 1969 m.

Nauji gyvenamieji namai gyvenvietėje. Fotografuota apie 1968 m. Nuotr. autorius nežinomas

Administracinis kolūkio pastatas. Fotografuota apie 1968 m. Nuotr. autorius nežinomas

Kolūkio pirmininkas Juozas Žukauskas

Nuo 1969 m. „Alkos“ kolūkio pirmininku išrinktas Juozas Žukauskas, 1965 m. baigęs Kauno žemės ūkio akademiją. Todėl jau pirmosiomis darbo dienomis ėmėsi kruopščiai, principingai ir sumaniai vadovauti ūkiui. Kolūkyje pastatyta daug gyvenamųjų namų, mechaninės dirbtuvės, parduotuvė, kiaulidė, karvidė, grūdų sandėlis, kolūkio kontora ir kt.

Kolūkyje veikė įvairios visuomeninės organizacijos: profsąjungos, komjaunimo, partinė, moterų taryba, liaudies draugovė, liaudies kontrolės grupė, draugiškas teismas.

1969 m. kolūkio narių buvo 501, kiemų skaičius – 211, darbingų žmonių – 183.

1973 m. atidaryti nauji kultūros namai, suklestėjo kultūrinis gyvenimas.

Nauji kolūkio specialistai, baigę įvairias žemės ūkio mokyklas. Pirmoje eilėje iš kairės: Viktoras Puškorius, Jonas Drąsutis, Sandra Šmitaitė, Janina Stropienė; antroje eilėje iš kairės: Jonas Pocius, Juozas Žukauskas, Stasys Gaurylius, Stasys Žvaginis, Justinas Bertašius

Kolūkio karvidė

Kolūkio grūdų sandėlis. Nuotr. autorius nežinomas

Mechaninės dirbtuvės. Nuotr. autorius nežinomas

Kolūkio kontora. Fotografuota apie 1973 m. Nuotr. autorius nežinomas

„Alkos“ kolūkis nuo seno garsėjo akmenuotomis dirvomis. Iš laukų kasmet buvo nurenkama apie 2 tūkst. kub. m. akmenų.

Sėjai ruošama dirva – renkami akmenys. Nuotr. autorius nežinomas

Į sėjamosias pilami grūdai. Nuotr. autorius nežinomas

Sėjos metas. Nuotr. autorius nežinomas

Kolūkių pirmininkas Steponas Žilys

1975 m. sujungiami „Alkos“ ir „Kirovo“ kolūkiai. Juos sujungus, paliekamas „Alkos“ kolūkių pavadinimas, o pirmininku išrenkamas ilgametis „Kirovo“ kolūkių vadovas, LTSR Aukščiausios Tarybos deputatas, Steponas Žilys. Daug energijos ir ryžto pareikalavo vadovavimas, nes dvigubai padidėjo kolūkių laukai.

Po kolektyvizacijos Erlėnų kaimas tapo „Alkos“ kolūkių centru. Kolūkiui pavadinimą davė prie Erlėnų kaimo esantis Alkos kalnas.

Jam vadovaujant įsigyta naujos žemės ūkio technikos, automašinų, vyko gyvenamųjų namų statybos, pastatyti vaikų darželis, valgykla, parduotuvė, įkurti pagalbinių verslai.

Darbymetis kaime

Kiekvieną pavasarį akmenų rinkimui buvo organizuojamos talkos. Nuotr. autorius nežinomas

Sėjos įkarštyje. Nuotr. autorius nežinomas

Derliui nuimti įsigyti nauji kombainai. Nuotr. autorius nežinomas

Vaikų darželio pastatas, 1996 m. (darželis atidarytas 1986 m., uždarytas 1991 m.). Nuotr. V. Dirvanskio 2006 m.

Suvedami metų darbo rezultatai. Fotografiuota apie 1987 m. Nuotr. autorius nežinomas

Derliaus nuėmimo proga kolūkio pirmininkui Steponui Žiliui įteikiamas duonos kepalas. Nuotr. autorius nežinomas

ERLĖNAI NUO 1989 METŲ

Kolūkio (vėliau bendrovės) pirmininkas
Vidmantas Lukauskas

1989 m. lapkričio 25d. Alkos kolūkis pasidalijo į „Alkos“ ir „Juodupėnų“ kolūkius. Alkos kolūkio pirmininku išrenkamas jaunas energingas baigęs Kauno žemės ūkio akademiją, nuo 1985 m. kolūkyje dirbęs vyr. agronomu Vidmantas Lukauskas. Kolūkį panaikinus, 1992 m. įkurta Erlėnų žemės ūkio bendrovė, o 1994 m. iširus žemės ūkio bendrovei, žmonės išpardavinėjo techniką, gyvulius.

ERLĖNAMS – 500 METŲ

Statistikos duomenimis Erlėnuose gyveno 1989 m. – 369 gyv., 2001 m. – 392 gyv. 2006 m. – 409 gyv. 2011 m. - 284 gyv.

Erlėnų kaimo gyventojai 2011 m. liepos 16 d. iškilmingai paminėjo kaimo 500 metų jubiliejų, kurį įamžino paminkliniu akmeniu.

Per savo kaimo gimtadienį erlėniškiai sugrįžo į gyvenvietės praeitį ir pasidžiaugė dabartimi. Erlėnų bibliotekos vedėja Aldona Beržanskienė iškilmių svečius supažindino su kaimo istorija ir priminė, kad Erlėnai yra viena iš seniausių žemaičių gyvenviečių.

Mūsų kaime gimęs ir augęs profesorius kunigas Arvydas Ramonas akmenį pašventino ir palinkėjo erlėniškiams nepamiršti, iš kur yra kilę, neprarasti vilties grožiui, gyvenimui.

Arvydas Ramonas kartu su bendruomenės pirmininku Vytautu Vaičiuliu perkirpo paminklo atidengimo juostelę.

Paminklinis akmuo Erlėnuose. Nuotr. V. Dirvanskio 2013 m.

Kunigas monsinjoras Arvydas Ramonas pašventino paminklą. Nuotr. V. Dirvanskio, 2011 m.

Erlėniškiai prie paminklo. Nuotr. V. Dirvanskio, 2011 m.

ADMINISTRACINIS-TERITORINIS PAVALDUMAS

1861 m.–XIX a. pab. – Erlėnų seniūnijos centras, Grūšlaukės valsčius, Telšių apskritis;

XIX a. pab.–1915 m. – Erlėnų seniūnijos centras, Salantų valsčius, Telšių apskritis;

1915–1940 m. – Erlėnų seniūnijos centras, Salantų valsčius, Kretingos apskritis;

1940–1941 m. – Erlėnų apylinkės centras, Salantų valsčius, Kretingos apskritis;

1941–1944 m. – Erlėnų seniūnijos centras, Salantų valsčius, Kretingos apskritis;

1944–1950 m. – Erlėnų apylinkės centras, Salantų valsčius, Kretingos apskritis;

1950–1959 m. – Erlėnų apylinkės centras, Salantų rajonas;

1959–1995 m. – Imbarės apylinkė, Kretingos rajonas;

1995–2009 m. – Imbarės seniūnija, Kretingos rajono savivaldybė, Klaipėdos apskritis

Nuo 2009 m. – Erlėnų seniūnaitijos centras, Imbarės seniūnija, Kretingos rajono savivaldybė, Klaipėdos apskritis.

ŠVIETIMAS ERLĖNŲ KAIME

Kaimas ilgai turėjo savo mokyklą. Šaučikių (vėliau Erlėnų) pradinė mokykla įsikūrė Šaučikių kaime 1830 m. J. Bružo namuose. 1910 m. ji perkelta į geresnį A. Kubiliaus pastatą, o 1939 m. – pas J. Kniūkštą, į grafiui Tiškevičiui priklausiusį namą. Mokykla jame išbuvo 25 metus. Nuo 1929 m. vasario 21 d. Šaučikių pradinės mokyklos vedėja paskirta Serapina Stanelytė, baigusi Tauragės mokytojų seminarijos tris kursus.

Pokario Lietuvoje šioje mokykloje mokytojavo Druskinienė, Vilkys, Jadvyga Mažeikaitė bei mokytojas Jonas Smetona. Vėliau mokykla buvo perkelta į Erlėnus.

Šiame pastate, priklausiusiame grafiui Tiškevičiui, buvo įkurta pirmoji Šaučikių pradinė mokykla. Fotografuota apie 1979 m. Nuotr. autorius nežinomas

Iš Šaučikių kaimo į Erlėnus 1960 m. atkelta pradinė mokykla, veikusi iki 1974 m. Joje iki uždarymo mokytojavo Jonas Smetona. Fotografuota apie 1973 m. Nuotr. autorius nežinomas

Nuo 1974 m. Erlėnų kaimo vaikai mokosi Salantuose.

KULTŪRINIS GYVENIMAS KAIME

KAIMO BIBLIOTEKOS ISTORIJA

1948 m. atidaryta kaimo skaitykla.

Šiame ūkininko Antano Martinkaus statytame name buvo atidaryta Erlėnų skaitykla. Nuotr. A. Beržanskienės, 1986 m.

1949 m. skaitykla perkelta į Vytauto Kerinsko namus. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013 m.

Pirmoji skaityklos vedėja Severina Kazragytė ji skaitykloje dirbo nuo 1948 – 1949 m.

Skaityklos vedėja Danutė Kerinskaitė (dirbo 1949–1954 m.) (kairėje) ir skaityklos darbuotoja Ona Anužytė (dirbo 1954–1958 m.)

Kazys Anužis (skaitykloje dirbo 1958–1959 m.) ir Bronė Keraitė (skaitykloje dirbo 1959–1961 m.)

1961 m. skaitykla perorganizuota į Erlėnų biblioteką ir perkelta į Prano Stropaus namus.

Prano Stropaus namas, kur buvo perkelta Erlėnų biblioteką. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013 m.

1961 m. –1962 m. bibliotekoje dirbo Ona Motužienė.

*1964 m. šiame naujai pastatytame kolūkio kontoros pastate įsikūrė biblioteka ir kultūros namai.
Nuotr. daryta apie 1973 m. autorius nežinomas.*

Danutė Jasaitė (bibliotekai vadovavo 1962–1963 m.) ir Algis Zabitis (bibliotekoje dirbo 1963–1966 m.)

*1964 m. biblioteka perketa į naujai pastatytą pastatą ir įsikūrė kartu su kolūkio kontora.
Nuotr. A. Beržanskienės, 2013m.*

1966–1968 m. bibliotekoje dirbo Aldona Eglynaitė.

1968 m. vadovavimą bibliotekai perėmė Jonas Drąsutis, jis dirbo apie tris mėnesius.

Teresė Bronė Toliušienė (bibliotekoje dirbo 1968–1969 m. (kairėje) ir Joana Vaškytė–Petrulienė (bibliotekos vedėja dirbo 1969 –1975 m.)

1972m. biblioteka perkeliama į naujas patalpas kartu su kolūkio kontora centrinėje kaimo gyvenvietėje. Fotografuota 1973 m. autorius nežinomas.

1975 m. biblioteka perkelta į Erlėnų kultūros namų antrame aukšte įrengtas patalpas. Fotografuota apie 1971m., autorius nežinomas.

Nuo 1975 m. bibliotekoje dirba Aldona Beržanskienė.

KRETINGOS M. VALANČIAUS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS ERLĖNŲ FILIALAS

Bibliotekos veiklos istorijoje, biblioteka turėjo skaityklos, bibliotekos statusą, o nuo 1977 m. kaimo bibliotekos tapo centrinių bibliotekų filialais. Nuo 1997 m. Erlėnų biblioteka tampa Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešosios bibliotekos filialu.

Bibliotekos pastatas. Fotografuota A. Beržanskienės, 2013 m.

2009 m. vykdytas „Bibliotekos pažangai“ projektas: gauti 2 stacionarūs ir vienas nešiojamasis kompiuteriai, daugiafunkcinis įrenginys. Teikiamos interneto, dokumentų kopijavimo, skenavimo, spausdinimo paslaugos.

2013 m. biblioteka atšventė 65 metų jubiliejų.

Biblioteka vaizdas. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Bibliotekoje skaitytojai gali nemokamai naudotis kompiuteriais. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

KULTŪROS NAMAI ERLĖNŲ KAIME

1973 m. veikė kultūros namai. Fotografuota apie 1974 m., nuotr. autorius nežinomas

1973 m. atidaryti kultūros namai.

Atidarius kaimo kultūros namus, pagyvėjo ir kultūrinis gyvenimas kaime. Pirmoji Kultūros namų direktore dirbo Justina Pilibaitienė (dirbo iki 1975 m.). Tai buvo bene patys darbingiausi ir daugiausiai laimėjimų pelnę metai. Buvo susikūrę moterų, vyrų, mišrūs ansambliai, jaunimo agitbrigados, dramos būreliai, etnografinis pagyvenusiųjų šokių kolektyvas.

Vaikų gynimo diena Erlėnuose. Centre – kultūros namų direktorė J. Pilibaitienė. Fotografuota apie 1974 m., nuotr. autorius nežinomas

1975–1976 m. dirbo Ona Smulkienė.

Stasė Baltuonytė (dirbo 1976–1980 m.) (kairėje) ir Adelė Žeimienė (dirbo 1980–1982 m.). Nuotr. iš asmeninių albumų

Danguolė Razmaitė (dirbo 1982–1989 m.) (kairėje) ir Stasė Preibienė (1989–1991 m.). Nuotr. iš asmeninių albumų

1991–1994 m. dirbo Romas Girskis.

Agitbrigada. Fotografiuota apie 1987 m. Nuotr. V. Dirvanskio

Moteryų ansamblis. Vadovas Petras Pučkorius. Fotografiuota apie 1987m. Nuotr. V. Dirvanskio

Moterų ansamblis. Vadovas Romas Girskis. Fotografuota apie 1987m. Nuotr. V. Dirvanskio

Vyrų ansamblis. Vadovas Romas Girskis. Fotografuota apie 1985 m. Nuotr. V. Dirvanskio

Dramos būrelio spektaklis. Fotografuota apie 1982 m. Nuotr. V. Dirvanskio.

Etnografinis pagyvenusiųjų žmonių kolektyvas. Nuotr. V. Dirvanskio.

1994 m. kultūros centras Erlėnų kaime uždarytas.

MŪSŲ KAIMO ŪKININKAI

Kažkada nyki ir akmenuota žemė nebuvo patraukli kurtis stambiams ūkiams. O šiandien yra atvirkščiai – atokioje ir žemdirbystei nepatrauklioje Imbarės seniūnijoje susitelkę galvijų augintojų ūkiai. Pagrindinės veiklos rūšys – augalininkystė, pienininkystė.

Žemę mylintys erlėniškiai neišbėgiojo, dažnas įleido galias šaknis kaime ir atgaivino stiprias ūkininkavimo tradicijas.

Pradėjo kurtis pirmieji didieji ūkiai: Rolandos ir Romualdo Karazinių, Mariaus Eglyno, Gražinos ir Jono Stanevičių, Stasės ir Edvardo Dobrovolskių, Vilijos ir Roberto Ragainių, Serepinos ir Juozo Preibių, Loretos Razmuvienės ir kt.

Erlėnuose yra per 10 ūkininkų, kurie laiko nuo 30 iki 150 karvių. Stambiausi kaimo ūkininkai išgarsėję visoje šalyje, tai Rolanda ir Romaldas Karazinai, jų ūkyje mykia apie 300 galvijų. Kiek mažiau atsiliekančios Marius Eglynas, Gražina ir Jonas Stanevičiai, Loreta Razmuvienė, Vilija ir Robertas Ragainiai, Serepina ir Juozas Preibiai, Stasė ir Edvardas Dobrovolskiai. Susumavus visus ūkininkų galvijus, nemaža banda susidaro.

Ūkininkai Rolanda ir Romaldas Karazinai. Nuotr. R. Bernotienės, 2000 m.

Vieni pirmųjų – ūkininkai Rolanda ir Romualdas Karaziniai. Jų pieno ūkis garsėja visoje Lietuvoje, jiems įteikti Europos sertifikatai, savo produkciją jie gali pardavinėti visoje Europos Sąjungoje.

ES parama Mariui Eglynui pradėjo sukurti pieno ūkį. Nuotr. R. Šuikos, 2006 m

Marius Eglynas su mama Kazimiera Eglyniene (kairėje). Fermoje vyksta seminarai, diegiamos naujausios technologijos. Nuo 2015 metais fermoje dirbs robotai. Nuotr. A. Beržanskienės 2014m.

Pieno ūkį vystantys ūkininkai Gražina ir Jonas Stanevičiai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Ūkininkai Edvardas ir Stanislava Dobrovolskiai prie savo juodmargių. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Ūkininkai Juozas ir Serapina Preibiai prie pieno bloko. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Ūkininkai Vilija ir Robertas Ragainiai džiaugiasi pasiruošę pašarus žiemai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Šienapjūtė. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

Erlėnų apylinkių vaizdai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m

VERSLAI ERLĖNŲ KAIME

1982 m. įkurti pagalbiniai verslai. Jiems vadovauti ėmėsi Benediktas Slušnys.

Pirmiausia pradėjo gaminti paminklus, vėliau įkūrė variklių perdirbimo, mašinų konservavimo ir duonos kepimo cechus.

Pagalbinių verslų įkūrėjas Benediktas Slušnys. Fotografuota 1986 m. Nuotr. autorius nežinomas

Paminklų gamybos cechas. Nuotr. autorius nežinomas

Pagalbinių verslų pirmieji darbininkai. Iš kairės: B. Slušnys, Z. Zaboras, R. Kuprys, V. Budrys, S. Bružas, A. Domarkas, A. Stonkus, V. Domarkas, J. Vainorius, V. Vyniautas, A. Žeimienė. Fotografuota apie 1986 m. Nuotr. autorius nežinomas

UAB „VARTA“

*Pirmasis UAB „VARTA“ vadovas
Viktoras Budrys*

1992 m. pagalbinių verslų akmens apdirbimo cechą reorganizuotas į uždarają akcinę bendrovę „VARTA“, kuriai pradėjo vadovauti Vytautas Budrys. Jis tvarkė dokumentus įstatus ir kt. Jam pasitraukus vadovu buvo išrinktas Erlėnų kaimo gyventojas Viktoras Budrys. Nuo pat įkūrimo pradžios sėkmingai plėtojo savo veiklą akmens apdirbimo srityje. Įmonėje dirba patyrę ir savo darbą išmanantys specialistai. Kolektyvo branduolys kartu dirba jau daugelį metų.

Dabartiniai įmonės vadovai Viktoras Budrys ir Stanislovas Bružas labai domisi naujomis technologijomis, medžiagomis, palaiko ryšius su įvairių šalių akmens apdirbėjais, apdirbimo įrangos gamintojais, dalyvauja tarptautinėse parodose.

Savo klientams UAB „VARTA“ gali pasiūlyti įvairaus sudėtingumo dirbinius iš įvairiausių atspalvių akmens. Įmonė sėkmingai plėtoja savo veiklą Vakarų Lietuvoje bei kaimyninėse šalyse. Šiuo metu UAB „VARTA“ turi savo atstovybes įvairiuose Lietuvos miestuose.

Užrašas prie įvažiavimo į akmens apdirbimo cechą. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

UAB „VARTA“ vadovai Viktoras Budrys (kairėje) ir Stanislovas Bružas. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Paminklų gamybos cechas. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

ERLĖNŲ BENDRUOMENĖS CENTRAS „ERLĖNAI“

*Erlėnų bendruomenės pirmininkas
Vytautas Vaičiulis. Nuotr.
A. Beržanskienės, 2013 m.*

Bendruomenė susikūrė 2003 m. lapkričio 24 d. Jo susikūrimą lėmė žmonių noras iškilusias problemas spręsti patiems. Pirmininku vieningai išrinktas Vytautas Vaičiulis. Bendruomenės tikslai – vienyti aplinkinių kaimų gyventojus, rūpintis jų gerove, skatinti kultūrinį kaimo žmonių gyvenimą, išsaugoti vietines tradicijas, platinti informaciją apie bendruomenės veiklą.

Matydama Erlėnų bendruomenės aktyvumą, 2005 m. Kretingos rajono savivaldybė skyrė kaimo bendruomenei buvusio vaikų darželio patalpas, kurios nebuvo naudojamos apie 20 m., todėl apgailėtinos būklės. Bendruomenė rengė ir įgyvendino eilę projektų, ir taip sutvarkė savo bendrus namus. Bendruomenės nariai patys kiek galėdami prisidėjo prie remonto.

Jaukiai įrengtose patalpose vyksta ne tik bendruomenės šventės ir renginiai, jomis gali naudotis ir bendruomenės nariai.

Erlėniškių pageidavimu, bendruomenės patalpose leidžiama pašarvoti mirusius artimuosius. Šarvojimo inventoriui įsigyti pinigų aukojo patys kaimo gyventojai.

Taip atrodo bendruomenės pastatas dabar. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013 m.

Bendruomenės salė. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013m.

Šarvojimo patalpa. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013 m.

BENDRUOMENĖS KULTŪRINIS GYVENIMAS

Jaukiuose bendruomenės namuose vyksta šventiniai renginiai, minėjimai. Pastebime, jog žmonės mūsų bendruomenėje jaučiasi labai gerai, susirenka, pabendrauja, ir po renginio niekas neskuba skirstytis – žmonės vertina bendrystę.

Naujametis karnavalas. Nuotr. V. Dirvanskio, 2012 m.

Spektaklis „Žėntielis“. Vaidina V. Ragainienė ir S. Kubilienė. Nuotr. V. Dirvanskio, 2010 m.

Užgavėnės mūsų kaime. Nuotr. V. Dirvanskio, apie 2010 m.

Išvykos po įvairias Lietuvos vietas. Nuotr. V. Dirvanskio, 2013 m.

BENDRUOMENEI – 10 METŲ

Gausiai švęsti susirinkę žmonės įvertino svarbiausias bendruomenės gyvenimo vertybes – bendravimą, vienas kito supratimą, geranoriškumą, pagarbą vienas kitam, vienas kito prisiminimą ir pagerbimą gražių sukakčių proga, pasvarstė apie ateities planus ir būsimus darbus.

Erlėniškiai džiaugiasi, kad jų gyvenimo kokybė po truputį gerėja, gilėja dvasinis bendravimas, mažėja abejingumas, susvetimėjimas.

„Neškime grožį, gėrį į kaimo žmonių širdis, džiaugiamės nuveiktais darbais, kurkime ateities planus ir juos kartu įgyvendinkime,“ – šventės metu kvietė bendruomenės pirmininkas V. Vaičiulis.

Renginio metu. Nuotr. V. Dirvanskio, 2013m.

GROŽIS DŽIUGINA IR ĮKVEPIA

Akivaizdžiai keičiasi kaimo aplinka; nauji stogai, viena už kitą gražesnės sodybos, pražystantys gėlių darželiais, pievelės šienaujamos ne dalgiais, o žoliapjovėmis.

Be galo džiugina tai, kad mūsų kaime yra nemažai žmonių, turinčių grožio supratimą, kuriant sodybos įvaizdį, gražina mūsų kraštą. Gražindami gyvenamąją aplinką jie patraukia kaimynų dėmesį, skatindami ir kitus sekti jų pavyzdžiu.

Nemažai laiko skiria sodybai išpuoselėti, spalvingų gėlynų, krūmų įvairovę. Pačių savininkų rankomis sukurtos pavėsinės, gėlių vazonai.

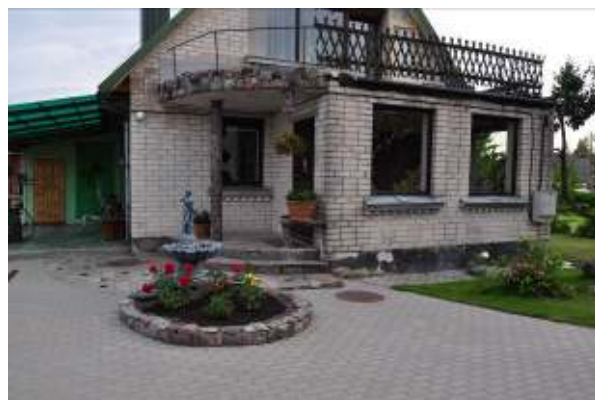
Viena iš pavyzdinių Janinos ir Stanislovo Bružų sodyba, daugelį metų užėmusi prizines vietas. Nuotr. V. Dirvansčio, 2011 m.

Stanislavos ir Edvardo Dobrovolskių sodyba. Nuotr. V. Dirvansčio, 2011 m.

Aldonos ir Antano Sakalauskų sodyba. Nuotr. V. Dirvansčio, 2011 m.

Valentinos ir Viktoro Budrių sodyba. Nuotr. V. Dirvansčio, 2011 m.

KAIMO AMATININKAI

ALGIMANTAS JONUTIS

Imbarės seniūnijoje, Erlėnų kaime gyvenantį Algimantą Jonutį aplinkiniai žmonės vadina auksinių rankų kalviu ir civilizacijos nepaliestu mohikanu, o jo meilė arkliams – paveldėta iš tolimos giminės. Algimantas Jonutis savo kalvę paveldėjo iš tėvo Leono, čia išliko senoji krosnis ir iš odos pagamintos dumlės.

A. Jonutis niekad nevairavo automobilio ir ligi šiol važnyčioja arklį. Vasarą jis sėda į savos gamybos bričką ar ratus, o žiemą – į senovines, dar tėvo Leono gamintas ir išsaugotas, roges. Arklį išpuošia taip pat senoviniais grynos odos pakinktais su svambalais.

Keturi jo giminės vyrai – prosenelis Petras, senelis Kazimieras, tėvas Leonas ir jis pats – kalviai. Sugrįžęs iš kariuomenės, Algimantas, kaip ir tėvas, pasiliko dirbti kolūkio kalviu.

„Kaime nerasi žmogaus, kuris blogą žodį apie Algimantą pasakytų, visada – linksmas, niekada niekam nėra atsisakęs suteikti paslaugą“.

Algimantas Jonutis kalvėje. Nuotr. A. Beržanskienės, 2013 m.

RAIMONDAS DIEKONTAS

Kalvio genus ir pirmąsias amato pamokas iš senelio kalvio gavęs R. Diekontas nuo pat pradžių savo gyvenimą susiejo su metalu. „Labiausia patinka kurti tai, ko nemoku. Tokie darbai skatina tobulėti“, – sako meistras, svajojantis kada nors ir damasko plieną nukalti.

„Kol kas neturiu susiformavusio savito kalvystės stiliaus, prie klientų pageidavimų taikausi. Mėgstu augalinius motyvus, laisvą kompoziciją“, – sako R. Diekontas.

2008 m. Asociacijos Lietuvos kalvių sąjunga narys.

2008–2009 m. Tarptautinio kalvystės plenero „Keturi vėjai“ dalyvis.

„Paprasti dalykai: imi juodojo metalo gabalą ir kiši jį į žaizdą. Kai ugnis įkaitina plieną ligi geltonumo, šokdini jį kaip nori. Man patinka metalo šokis: aš jį kalu, virinu, pjaustau, kertu skyles“, – vaizdžiai apie savo pomėgį kalbėjo erlėniškis kalvis Raimondas Diekontas. Jo rankoms paklusęs metalo gabalas pavirsta židinio dekoracija, koplytstulpio saule.

R. Diekontas prie savo darbų. Nuotr. iš asmeninio albumo

GITANA TOLIUSIENĖ IR AURELIJA ZUBIENĖ

Jaunos šeimininkės stebina savo sugebėjimais. Jos uolios pagalbininkės švenčių progomis ir liūdesio valandomis.

Gitana savo sugebėjimus paveldėjo iš savo mamos Janinos Zaborienės, kuri taip pat maloniai talkina renginių metu.

Gitana Toliušienė ir Aurelija Zubienė darbo metu. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

Patiekalų puošyba. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

LANKYTINOS VIETOS

PAMINKLAS

Paminklas Erlėnų 500 metų sukakties paminėjimui. Nuotr. V. Dirvanskio, 2011m.

ALKOS KALNAS

Šis kalnas su dviem keteromis apie 1 kilometro ilgio, iki pusės kilometro pločio, apaugęs spygliuočių medžių mišku, yra stačiais šlaitais, vienoje pusėje šlaito aukštis net 13 metrų.

Kelias, vedantis į Alkos kalną. Nuotr. A Beržanskienės 2014 m.

Taip atrodė Alkos kalnas seniau. Nuotr. autorius nežinomas

Taip Alkos kalnas atrodė apie 1990 metus. Nuotr. autorius nežinomas

Taip atrodo Alkos kalnas dabar. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Šventasis ąžuolas. Nuotr. iš K. Petrausko asmeninio albumo

Padavimas pasakoja, kad senų senovėje čia buvusi sala, o aplinkui tyvuliavęs didelis ežeras. Jis vėliau užakęs ir pavirtęs pieva. Tai įtikėtina, nes beveik visame buvusio ežero dugne randamas durpių sluoksnis su įvairių augalų, kiaukutų, net žuvų kaulų liekanomis. Viena dalis kalno buvo apaugusi šimtamečiais ąžuolais. Išliko tik vienas storas ąžuolas vadinamas Šventuoju.

Senieji vietos gyventojai pasakoja, kad Alkos kalne po Šventuoju ąžuolu buvusi senovės šventykla, o kalno vakarinėje dalyje, aukštumoje, dar XIX a., buvęs aukuro akmuo, kurio vietoje Joninių naktį žmonės kūrendavo laužus.

Kalno varpinė, šventykla ir koplytėlė. Nuotr. iš K. Petrausko asmeninio albumo

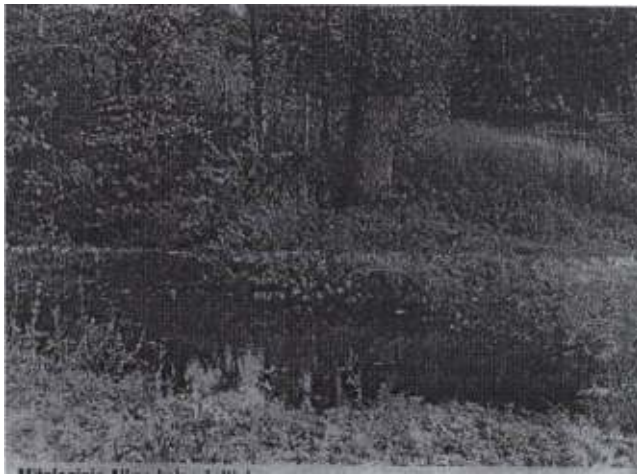

Aukuro akmuo seniau (nuotr. autoriaus nežinomas) ir dabar (nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.)

Padavimai mena, kad Alkos kalne, po storu ąžuolu, ant aukuro akmens, degusi šventoji ugnis, kurią saugojusios vaidilutės, o po senu ąžuolu įrengtame būste gyvenęs žynys. Šventykla buvo skirta žalčių dievui Pilvyčiui.

Priešistoriniais laikais kalvoje veikė pagoniškojo kulto šventykla – alka. Seniau čia buvusi ir koplytėlė.

Kalvon įsiterpia plati dauba, iš kurios šlaito išteka šaltinis. Dar neseniai žmonės tikėjo, kad šaltinis turi gydomųjų savybių, ypač akims gydyti.

Mitologinis Alkos kalno šaltinis seniau (nuotr. autorius nežinomas) ir dabar (nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.)

Kalne apsigyveno žmonės, sodybas pasistatė du ūkininkai. Ir vietovę pavadino Alkos kaimu. Visais metų laikais vieta būdavo saugi, apsemta vandens, būdavo lengva apsiginti nuo priešų. Kaime tiek senovėje, tiek dabar – dirbama žemė. Po Pirmojo pasaulinio karo kalnas atiteko Kazimierui Petrauskui.

K. Petrauskas su šeima sodyboje. Nuotr. iš K. Petrausko asmeninio albumo

Išlikusi Petrauskų sodyba. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Juozo Beniušio sodyba. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

Netoli šaltinio stūkso nudžiūvęs ąžuolas, vadinamas Šventuoju, arba Aukuro ąžuolu. Padavimai pasakoja, kad po šiuo ąžuolu senovėje ruseno šventoji ugnis, o ant aukuro pagonyms aukodavo dievams aukas.

Atokiau nuo šlaito ir ąžuolo, pietinėje daubos dalyje, pamiškėje pasviręs ant šono, guli akmuo su dubens pavidalo įdubimu paviršiuje. Manoma, kad ant šio akmens degusi šventoji ugnis. Šis akmuo tikriausiai buvo nuverstas nuo aukštumos naikinant pagonių šventovę. O padavimai mena, kad Alkos kalno vaidilutės ilgiausiai Lietuvoje neleido užgesinti amžinosios ugnies. Neturėdamos ginklų, jos į prijuostas prisipylė pelenų ir gynėsi nuo ugnį užgesinti atvykusių kareivių, pildamos jiems į akis pelenus. Krikščionims ugnį užgesinus, jos nežinia kur išėjo ir daugiau nebegrižo.

Krikščionybei įsigalėjus, alkakalnis nebuvo pamirštas. Vietos gyventojai pasakojo, kad esanti bažnyčia, į kurią vedęs požeminis kelias. Per Jonines ant kalno rinkdavosi Salantų ir aplinkinių kaimų jaunimas ir ant aukuro akmens kūrendavo laužus.

Apie Alkos kalno praeitį legendos pasakoja, kad kalną supylė švedų kareiviai, kurie čia įsikūrę ir plėšikavę aplinkinėse gyvenvietėse. Nuo to laiko kalne vaidenasi naktimis: dega ugnis, vaikšto keisti žmonės.

Kitoje legendoje aiškinama, kad Aklos kalno kalva pavadinta dėl to, kad čia seniau už bausmę palikdavo be maisto alkti žmonės.

1923 m. čia buvo dvi sodybos ir gyveno 17 žmonių.

1941 m. Alkos kaimo gyventojai iš kalvos pietinio galo pradėjo kasti žvyrą, kurį naudojo keliui kalvos rytiniame šlaite supilti (senasis kelias buvo palei vakarinę kalvos papėdę). Pasakojama, kad žvyruobėse jie rado žalvarinių papuošalų, akmeninių rutulių, net žmogaus

kaukolę. Nuo tų laikų Alkos kalno pietiniame gale rymo žemaitiškas stogastulpis su ornamentuotu kryželiu.

Daug žymių tyrinėtojų aplankė šį kalną. Nuo 1972 m. Alkos alkakalnis buvo Respublikinės reikšmės archeologijos paminklas, o 1997 m. įrašytas į Valstybės saugomų Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Kaimo gyventojų labiausiai pamėgta vieta – tai Alkos kalnas, kurio prieigas prieš kelerius metus sutvarkė Salantų regioninis parkas, šių vietovių gyventojams kažkada buvusi šventa vieta.

Alkos kalno stogastulpis seniau (nuotr. autorius nežinomas) ir dabar (nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.)

ERLĖNŲ XIX a. ETNOARCHITEKTŪRINIS NAMAS

Erlėnų etnoarchitektūrinis XIX a. namas prieš restauraciją. Nuotr. A. Beržanskienės 1989 m.

Ši Martinkų troba taip ir neiškeleliavo į sovietmečiu pradėtą kurti Rumšiškių muziejų. Tam pasipriešino šeimininkė Marija Martinkienė, visiems laikams išsaugodama prabėgusio amžiaus paslaptį.

Namą nupirko Danguolė ir Rimantas Letukiai ir jį atrestauravo.

Danguolės ir Rimanto Letukų atrestauruotas etnoarchitektūrinis namas. Nuotr. A. Beržanskienės, 2012 m.

XIX a. NAMAS DVARALIO KAIME

Šio namo ankstesni šeimininkai nežinomi, o paskutiniu metu jis priklausė Petronėlei Čiunkienei. Nuotr. A. Beržanskienės, 2009 m.

Antano Stropaus namas, iškeliavęs į Rumšiškių muziejų

ERLĖNŲ IR APLINKINIŲ KAIMŲ KAPINĖS

ERLĖNŲ KAIMO PIRMOSIOS SENOSIOS KAPINĖS

Kaimo žemių rytinėje dalyje, 700 m į rytus nuo pagrindinio kelio (senojo Salantų–Skuodo kelio) yra Erlėnų kaimo pirmosios senosios kapinės.

Rašytinių šaltinių apie kapines nėra. Senieji vietos gyventojai jas vadina senkapiais, Maro kapais, Burbos kapeliais. Pasakojama, kad jos išlikusios nuo 1709–1711 m. čia siautėjusios maro epidemijos laikų.

Manoma, kad tai buvusios senosios Erlėnų kaimo kapinaitės, veikusios XV–XVIII a. Nuo XIX a. pradžios, pradėjus laidoti tik Salantų parapijos kapinėse, kapinaitės buvo apleistos.

Senosios Erlėnų kapinės buvo apželdintos pavieniais lapuočiais medžiais, kurie daugiausia augo kapinaičių teritorijos pakraščiuose.

Kapines ir jų buvusių mažosios architektūros paminklų prižiūrėjo netoliese gyvenusių Mortos ir Stanislovo Preibių šeima.

Erlėnų senosios kapinaitės. Nuotr. A. Beržanskienės, 2006m.

ERLĖNŲ KAIMO ANTROSIOS SENOSIOS KAPINĖS

Šios kapinės labai senos, čia buvo antrosios kaimo kapinės, kuriose buvo palaidoti mirusieji nuo maro epidemijos. Uždraudus ten laidoti, vis dar laidodavo nekrikštytus kūdikius, o kitus veždavo į Gargždelės kaimo kapines.

Kryžių pastatė netoliese gyvenanti Morta Juockienė. Žmonės sakydavo, kad ten vaidenosi, nes kaimynystėje buvo pasikoręs žmogus.

Kapelius prižiūrėjo Petrė ir Jonas Narvilai, gyvenę šalia jų. Visada ten žydėdavo gėlės, per mirusiųjų dieną uždegdavo žvakelę. Dabar toje Narvilų sodyboje gyvena jauna Norkų šeima. Tikimasi, kad kapeliai taip pat bus prižiūrėti.

Antkapinis paminklas antrosiose senosiose Erlėnų kapinėse ir jo fragmentai. Nuotr. A. Beržanskienės, 2006 m.

NERĖPŲ KAPINAITĖS

Nerėpų kapinaitės, vadinamos Maro kapeliais, yra Erlos slėnio šlaite, kalnelyje už 400–500 m į šiaurės vakarus nuo Erlėnų gyvenvietės. Kapinaitės apaugusios mišku, užima 30x30 m plotą, jose yra išlikęs vienas akmeninis kryžius, statytas tarpukario Lietuvos metais.

Paminklas Nerėpų kapinaitėse. Nuotr. A. Beržanskienės, 2006 m.

MAŽOJI ARCHITEKTŪRA

KOPLYTĖLĖ DVARALIO KAIME

Koplytėlė statyta 1939 m.. Ją statė Juozas Kazys Anužis. Viskas buvo statoma iš molio. Ši koplytėlė stovi ant kalvelės prie kelio, Dvaralio kaime. Ji yra ovalios formos, su didingais bokšteliais, kiekviename kupole po statulėlę: viršuje – šv. Kazimiero, šonuose – šv. Petro ir šv. Juozapo. Ant kupolų pritvirtinti kryželiai. Kryželiai padaryti iš ąžuolo.

Atidarius pagrindines dureles matosi šv. Mergelė Marija. Visos statulėlės išdrožtos iš medžio.

Koplytėlė Dvaralio kaime. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

KOPLYTĖLĖ ERLĖNŲ KAIME

Ši koplytėlė stovi Erlėnų kaime, ties senojo ir naujojo kelio sankryža.

Koplytėlė didelė, mūrinė, su 3 bokštais, ant kiekvieno bokšto po kryžių. Viduriniame bokšte yra niša, joje sėdi rūpintojėlis, apačioje dvipusės įstiklintos durelės, viduje Jėzaus ir Marijos paveikslai, ant pakylės stovi Dievo motinos Marijos gipsinė statulėlė. Koplytėlė aptverta akmenine tvora, iš vidaus apie tvorą padaryti suolai.

Koplytėlė Erlėnuose. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

ERLĖNŲ PAGRINDINĖS GATVĖS ŠIANDIEN

Ažuolų gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

Beržų gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės 2014 m.

Ilgoji gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Klevų gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Salantų gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Skuodo gatvė. Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Kaimo vaizdas iš paukščio skrydžio. Nuotr. T. Skripkausko, 2013 m.

ERLĖNŲ KAIMO KRAŠTOVAIZDIS

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. A. Beržanskienės, 2014 m.

Nuotr. T. Skripkausko, 2013 m.

SVARBIOS DATOS

(sudėjau chronologine seka)

1946–1963 m. veikė Šaučikių pradinė mokykla, kuri vėliau perkelta į Erlėnus. (27 p. po nuotrauka parašyta, jog mokykla persikėlė 1960 m., patikslinkite datas)

1948 m. Erlėnuose atidaryta skaitykla.

1951 m. kolūkyje prasidėjo melioracija.

1961 m. Erlėnų skaityklai suteiktas naujas Erlėnų bibliotekos pavadinimas.

1964–1984 m. veikė Erlėnų pradinė mokykla.

1971 m. įkurtas Alkos medicinos punktas.

1973 m. atidaryti kultūros namai.

1975 m. sujungti „Alkos“ ir „Kirovo“ kolūkiai, kolūkis pavadintas „Alkos“ vardu (o kada kolūkiai įsikūrė?).

1981 m. pastatytos kolūkio? mechaninės dirbtuvės.

1984 m. uždaryta Erlėnų pradinė mokykla.

1986 m. pastatytas vaikų lopšelis-darželis.

1989 m. „Alkos“ kolūkis pasidalijo į „Alkos“ ir „Juodupėnų“ kolūkius.

1990 m. „Alkos“ kolūkis reorganizuotas į žemės ūkio bendrovę.

1991 m. uždarytas vaikų darželis.

1993 m. likviduota „Alkos“ žemės ūkio bendrovė.

1994 m. uždaryti kultūros namai.

2003 m. įkurtas bendruomenės centras „Erlėnai“.

2012 m. uždarytas „Alkos“ medicinos punktas.

LITERATŪRA

1. „Alkos“ kolūkio metraštis.
2. 1941–1952 metų Lietuvos tremtiniai: sąrašas. Vilnius: Vidaus reikalų
3. Alkos alkalnis. Archeologijos paminklo pasas. 1959 m.
4. Berželionis, A. Kretingos rajonas. 1988, 47 p.
5. m-ja, 1993, kn.1. 549 [2] p.
6. Pajūrio naujienos, 2000, gegužės 26 d.
7. Pajūrio naujienos, 2002, liepos 12 d.
8. Pajūrio naujienos, 2002, rugpjūčio 26 d.
9. Pajūrio naujienos, 2007, gruodžio 21 d. p1.
10. Petrulienė, J. Imbarės seniūnijos kaimų istoriniai puslapiai. 2004, 2p.
11. Seniausiems Salantų krašto kaimams Erlėnams, Laiviams, Nasrėnams ir Reketei – 500 m.
2011, 4 p.
12. Švyturys, 2000, balandžio 26 d.
13. Ūkininko patarėjas, 2012, spalio 2 d. Nr.114.